

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**



МАТЕРІАЛИ

XII Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

XII Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

(Одеса, 18-19 квітня 2024 року)

Одеса -2024

УДК: 37+316.61

Освіта та соціалізація особистості. *XII Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (Одеса, 18-19 квітня 2024 р.) 111 с.

Рецензенти:

Пальчинська Мар'яна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних наук Державного університету інтелектуальних технологій та зв'язку.

Орленко Ірина Миколаївна - доктор філософії, завідувачка Одеського обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КЗВО «Одеська академія безперервної освіти» Одеської обласної ради.

Збірник матеріалів Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту ХХІ століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протокол № 17 від 27 червня 2024 р.

Варшавська Ю. С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 1-го року навчання, спеціальність 013 «Початкова освіта», факультет початкової освіти.

Науковий керівник: **Оксана Петінова**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса

СПІВВІДНОШЕННЯ ДУШІ І ТІЛА У ПЛАТОНА (НА ОСНОВІ «ФЕДОНА»)

Людина протягом всієї своєї історії шукала відповіді на життєві питання про своє призначення й сутність дій у цьому світі й своїй майбутній долі. Мислення людини в кожному мить існування людської цивілізації на понятійному й проблемному рівнях завжди співвідносно з історичним часом. Їй властивий характерний для цього часу спосіб розуміння й опису явищ навколишнього світу, природи, що її оточує, того суспільства, у якому вона живе, кола близьких їй людей, що оцінюють і спрямовують її поведінку, є носіями певних поглядів й ідеалів. Людина як представник історичного часу й конкретного суспільства використовує науковий тезаурус, за допомогою якого вона доносить власні думки, плоди своєї рефлексії до інших членів соціуму. Коли йдеться про персону, значущу для історії психологічної думки, виникає питання про властивий їй власний індивідуальний спосіб мислення.

Платон – історично значуща особистість, чії теорії в системному їх викладенні хвилювали просвітницькі голови в минулому, продовжують хвилювати вчених і дослідників сьогодні. Платонівське вчення про душу – оригінальна спроба в історичних обставинах свого часу на найвищому понятійному рівні розв'язати проблеми, що стояли в той час перед людством. Розв'язання цих проблем стало наріжним каменем у його етико-психологічних уявленнях, які залишаються актуальними й до сьогодні в частині програм, пов'язаних з формуванням етично цінних навичок поведінки й взаємодії в людському суспільстві, з розумінням значущості принципу самовдосконалення в психології, коли ідеї стають ідеалами.

Діалог Платона «Федон» ще за життя автора отримав другу назву «Про душу», оскільки в ньому йдеться про цей «предмет», про який, і це є очевидним, зі змістом діалогу: всі його учасники мають про це розмите уявлення. Це природньо, адже філософу перш за все є сенс говорити не про те, що всім відомо, і не про те, чого хтось не знає, а про те, розуміння чого викликає сумніви. Сумніви викликало тоді й викликає зараз розуміння слова «душа», про що свідчать праці сучасних дослідників.

Праця В. Білодіда «Платонізм та аристотелізм як джерело відмінностей внутрішньої форми християнських традицій Західної Європи та Візантії доби Середньовіччя» присвячена аналізу співвідношення антропології й психології в античній філософії сократівського періоду. Оскільки у філософії Платона антропологія імпліцитним чином була включена не лише в діалоги, що

присвячені суміжним їй предметам, а саме теорії душі («Федон», «Федр») й ученню про державу («Держава») і, на перший погляд, абсолютно від неї віддалені, що розкривають онтологічну й фізіологічну проблематику («Тімей»), то автор вважає за цікаве співставити згадані твори (переважно, звичайно, психологічні) із трактатом Арістотеля «Про душу» як безпосереднього послідовника й критика першого. Співставляючи їх, В. Білодід демонструє історико-філософський контекст, доходить висновку, що в теорії душі Платона виділені такі найбільш важливі компоненти: протиставлення душі й тіла, простота й незмінність душі, ототожнення ідеї життя й ідеї душі, залежність людської душі від космічної (загальної) душі, склад космічної душі, склад людської душі [2].

З того ж аспекту аналізує погляди вчених і Р. В. Мартич у праці «Концепція живого у філософії Платона і Арістотеля: світоглядно-освітологічний аспект». У статті викладено антропологічні погляди давніх мислителів, виходячи із цілісного філософського вчення, у яких людина визначалася через концепцію душі, що являє собою її сутність, формальну й цільову причини. Душа людини це реалізація складених у неї природою здібностей. Наголошується на тому, що праці Платона, однак, відрізняються від традиційних форм філософствування, оскільки викладені у формі діалогів, більшість з яких позначені екзотеричним характером; а от Арістотеля можна вважати першим філософом у класичному розумінні, оскільки його вчення базується на чіткості дефініцій, послідовності викладу й переходу з вищих онтологічних рівнів на нижчі, суворості логічного висновку, широті доказової бази [7].

В. Рядінська, говорячи про правові проблеми в Україні, на перше місце ставить категорію добродетності, акцентує увагу на тому, що цій категорії велику увагу приділяв Платон, який визначав її «як найкращий стан, властивість смертної істоти, що гідна похвали сама по собі; справедливе ставлення до законів; стан, спрямований на порядність» [11].

С. Цьома у статті «Святоотцівські вчення про душу» наголошує на тому, що християнське богослів'я виникло як своєрідний християнський платонізм. Незважаючи на те, що основну богослівську думку все ж таки визначила Біблія, але, скоріш за все, було інше джерело, зокрема, твори Платона. Автор зазначає, що класифікація восьми пристрастей виникла саме на основі платонівського вчення про три частини душі -розум, емоції, відчуття. А згодом кожній із цих частин святими отцями було приписано по кілька пристрастей, які властиві егоїстичній і самолюбивій людині, а саме: ненажерливість, блуд і грошолюбство (розум); гнів, журба і смуток (емоції); пиха й гордість (відчуття) [17].

В архаїчний період у суспільстві особливе значення набувають культу, містерії з їх міфологічною основою. Серед багатьох – орфізм – таємне вчення, що мало підкреслено екзотеричний характер, приховане для непосвячених і пов'язане з міфічним поетом-рапсодом солодкоголосим Орфеєм, що написав поеми, у яких представлено таємне знання, і був шанований як жрець-реформатор діонісійського культу. Осмислення ролі містерій у людській

цивілізації стає одним із відправних пунктів у розумінні генезису самих філософських понять про душу та її природу. Згідно з орфічною антропологією людина створена із божественного й титанічного начал, що несе в собі певне протиріччя, що представляється як першородний гріх. Наступного покарання у вигляді ув'язнення душі в тіло можна уникнути й отримати вічне блаженство, бо душа, споріднена диханню, здатна до перевтілення. На важливому місці в орфізмі стояв метемпсихоз (від грецького – переселення душ), що пояснював необхідність руху душі. Поява метемпсихоза цілком зрозуміле в контексті трансформації грецької релігії, що сягає корінням у VIII – VI століття й проявився не в останню чергу в зміні традиційних уявлень про людину, про її стосунки з богами, нарешті, про її душу. Завдяки участі в культах й обрядах – орфічних містеріях, можна було очиститися й злитися з богами. Навіть знаменитий поет Піндар, якого не стосувалася філософія середини V століття до нашої ери, у другій олімпійській пісні «Острови Блаженних» (476 р. до н.е.), яка є цікавим історичним джерелом, викладає орфічні ідеї («Зберегли душу свою чистою від усілякої скверни»). Орфічні уявлення про душу й «передфілософія» орфізму не залишилися не поміченими Піфагором, що жив у часи його розповсюдження й запропонував, у свою чергу, новий погляд на світ і місце в ньому людини [10, с. 14].

Дослідники вважають, що саме Піфагор – основоположник школи піфагорійців – вперше використав саме слово «філософ», що означало «любитель мудрості», презентуючи так себе в розмові із самосььким тираном Полікратом. Піфагор, якого вважали самим Аполлоном, приписуючи йому наявність золотого стегна – символу божественності – був відомий як математик, що серйозно підходив до «обрахунків» світу й складових його гармонії. Піфагора, як зауважують історики психології, «надихнув дивний зв'язок між математичними абстракціями й реально існуючими подіями й речами, що спостерігалися. Його погляди й погляди його учнів приваблювали, а аскетичний спосіб їхнього життя служив доказом їх поглядів. Важливими для їх висновків були поняття «число» й «гармонія», які співвідносилися на практиці з ідеями «закону» й «порядку», що склали основу їх етико-психологічної рефлексії. Відношення чисел позачуттєві, безпристрасні, а висновки конкретні й зрозумілі. Божественне також піддавалося символічній вираженості, відповідно, можна знайти її присутність у цьому світі. Якщо вірити Діогену Лаертському, що спирався на свідчення очевидців і слухачів піфагорійців, то Піфагор порівнював людське життя з ігрищами, під час яких кожен обирає для себе те, що властиве його натурі. Одні приходять заради боротьби й змагання, інші – заради азарту й торгівлі, у той час, як істинно щасливі люди насолоджуються спогляданням того, що відбувається. Людський вік Піфагор вимірював із відомими порами року: «весна» – це хлопчик, «літо» – молода людина, «осінь» – зріла людина, «зима» – старець. Щоправда, для Піфагора навіть зріла людина все одно залишалася молодою, що здатна до подальших життєвих звершень й подвигів [10, с. 16].

У своєму вченні про душу піфагорійці сприйняли із орфізму метемпсихоз, який був релігійною доктриною, але продовжили розробляти свої

філософські уявлення про душу. Піфагорова версія метемпсихозу являла собою постійний колообіг душі, але не остаточне звільнення її від тілесної сутності.

Дослідники філософської спадщини минулого вважають, що піфагорійці намагалися створити свою калакагатію, тим самим перетворивши людину на кращу – прекрасну й добру одночасно. Більш того, основи її заклали піфагорійці (за припущенням вчених), визнаючи необхідність поєднання теорії й практик. Особлива увага приділялася розумовим можливостям людини. Саме піфагорійці цілеспрямовано й наполегливо займалися відпрацюванням методик розумового виховання, покращення розумових здібностей. Аристократія має бути освіченою, такою, що вміє обдумувати речі, а не лише знатною. Голові піфагорійців приписують, окрім трактата із розповсюдженою серед філософів назвою «Про природу», а також трактати «Про виховання» і «Про державу», що цілком вкладається в уявлення про існуючу в його системі поглядів й ідей про навколишній світ, світ людей і світ самої людини. Піфагор виховав у Кротоні аристократичне юнацтво, приділяючи увагу атлетиці й філософії, знаходячи тут своїх прибічників. Їх етика, особливо ранніх піфагорійців, спираючись на релігійні принципи, вони з цих позицій проповідували своє вчення. Самі піфагорійці створили таємну спілку, закриту від сторонніх, їх організація (замкненість, спільність майна, таємничість, усний характер навчання, обіцянка мовчання, «старі» доблесні ідеали) могла зберігати кальку традицій старовинних дорійських чоловічих спілок, а пізніше, разом з аскетичним способом життя, стане повторюватися в людській культурі. Рівень розповсюдженого впливу дозволяв піфагорійцям посідати значущі посади в грецьких полісах. Тим не менше проповідування ідеалів аскетизму, доблесної мужності, справедливості й добротності не завжди задовольняли суспільство, що піднімалося на новий щабель добробуту з рахунок загарбницьких війн і торгівлі (работоргівлі) й не мало бажання змінювати свої звичаї й батьківські настанови. Уявлення про гідну долю після земного життя почасти не збігалися з політичними інтересами й не завжди вселяли в людину впевненість у необхідності відтермінованого щастя у зв'язку із приємним сьогоденням. Тому заможні громадяни організовували провокації й напади на піфагорійців, що призвело до послаблення їх впливу на політичне життя полісів. Тим не менше піфагорійська спілка з VI до IV століття до нашої ери пережив у своїй історії злеті й падіння, що характерні для розвитку кожної організації, але залишався в пошані [10, с. 18].

У часи Платона, його активної дослідницької діяльності піфагорійці більше славилися як мудреці, математики й механіки, а їх суворий моральний вигляд викликав довіру й повагу. Платон був залучений до кола ідей піфагорійців, коли вирушив у подорож після винесення смертного вироку Сократу; він відвідав Тарент, де займався у Архіта. Діоген Лаертський також свідчить про поїздку Платона до піфагорійців в Італію. У філософа була необхідність у подорожах, слухати мудреців, що берегли віддавна людського буття. Людство знало про цю необхідність уже з першої енциклопедії психологічного знання – епосу про Гільгамеша (III тис. до н.е.), де мандруючий від краю до краю відомого йому світу герой і сам стає мудрецем. Платона,

якому Сократ пояснив цінність моральної людини, що прагне пізнати добро (знання), сприяє гармонії зовнішнього й внутрішнього, піфагорійці в його подорожі навчили послідовно й всебічно вивчати предмет, легко мислити й красномовно висловлюватися [12].

Орфіко-піфагорійське вчення як багаж мудрості, привезений здалека, стало свого роду відправним пунктом у роздумах Платона, що повернувся з подорожі і намагався поєднати в єдине ціле уявлення про світ і людину в цьому світі. І якщо у піфагорійців у їх світобудові були закладені числа, які були сутністю першопричини й прообразом плинних речей, то у Платона з'явиться царство вищих ідей (ідеалів), відблиск яких несуть їх земне відображення, що сприймаються людиною, де не повинно бути місця страху перед вічним.

У своїх працях Платон систематизує етико-психологічні уявлення, визначає основні й загальні поняття. Платонівські твори – це «історично перша цілісна філософська система уявлень про душу, що дійшла до нас в оригіналі, а не в переказі уривків, як це у випадку з піфагорійською спадщиною.

У діалозі «Федон», який належить до зрілого періоду творчості Платона (70 – 60-ті рр. V ст. до н.е.) подані відповіді на основні питання, що цікавлять людство з часів того ж епосу про Гільгамеша, а саме про життя й смерть, людське тіло й подальшу долю душі, врешті – про вище призначення людини. Створюючи свого «Федона», Платон уже мав уявлення про відмінності чуттєвого знання, накопиченого до того часу людством, і знання абстрактного, що не відчувається, бачив і наступність, і неспівмірність філософії й математики.

Мислитель знав про наявність своєрідних душевних якостей, що є основою доброчинності («справжньої доброчинності», яка «поєднана» з розумом). Серед яких мудрість (непорочність), мужність, помірність. Розкривав відмінність властивій людині етичній регуляції поведінки від руху природних тіл. Людині необхідні ідеали як зразки поведінки й дій, з якими вона могла б ідентифікуватися. У платонівській системі природне уявлення про людину, її тіло протистоїть її свідомості, душі. Душа відрізняється від тіла, тілесного й земного. Душа – сама ідея, вищий космос [2, с. 113].

У «Федоні» наводяться аргументи, які мають сприяти обґрунтуванню безсмертя й вічності людської душі, передбачаючи постійну зацікавленість у її подальшій долі. У світі все протилежне, ці протилежності виникають один із одного: живе з неживого й навпаки. Душа існує після смерті, до народження тіла, відбувається практично «піфагорійський» космічний колообіг душ. Душа згадує все, що було до її приходу у світ, саме завдяки цьому людина легко знаходить причинно-наслідкові зв'язки, впізнає предмети і явища. Сучасні історики психології навіть порівнюють цю ідею Платона з феноменом прозріння – інсайтом, який пізніше буде описаний гештальтпсихологією. У людини є можливість багато чого згадати за умови, що в минулому душа про це «багато чого» знала [2, с. 114].

Людська душа тотожна ідеї. «Піднесений у вічність ідеї душа необхідна як вічний носій, її божественний відблиск, що освітлює дійсність, що лежить внизу, вимагає ємності, яка б служила їй довше, ніж тіло» [7, с. 58]. Душа

близька до божественного. Для Платона «душа схожа з божественним, а тіло зі смертним» [9, с. 124]. Усе складне, земне, видиме – розпадається, а душа – нескладне, невидиме, а тому не підлягає розпаду, самототожна й проста сутність досягається зором розуму. Про неї сказано, що «незмінні [сутності] можна досягнути лише за допомогою роздуму» [9, с. 127]. Душа – це незмінне й керуюче, а тіло – змінне й кероване. Якщо за життя людина утримувалася від тілесних насолод й прагне до вічного, розумного й доброго, то її душа опиниться з богами після завершення життєвого шляху.

Якщо життя прожите інакше – у пороках, поза філософським знанням й етичних настанов, – то подальша доля душі пов'язана із переселенням у грубі тваринні тіла. Сама ж людська душа містить у собі початок життя. Душа, що приносить життя, не може бути смертною, вона незнищенна.

Важливим етичним висновком для Платона є розділеність душі й тіла й безсмертність самої душі, чистоту якої необхідно тримати завжди своїм прижиттєвою добродійною поведінкою. Платон переконує, що «якщо хто не турбується про свою душу, тепер ми будемо вважати це великою небезпекою» [9, с. 137]. На першому місці – філософи, чії душі наближалися при їх житті до висот божественного світу, звільнялися від тілесної залежності, рабства тіла. Їжа духовна виявляється цінніша їжі земної, що властива й тваринам. Тілесні пристрасті не створюють простору для зору розуму.

Проблема індивідуальної етики порушується як у «Федоні», так і в інших працях Платона. Міркуючи на тему інтелектуального й морального вдосконалення людини, Платон, по суті, говорить про наріжний принцип психології – можливості людського розвитку й самовдосконалення. В уявленні Платона в основі добродійності лежать сторони людської душі. Так, розумна сторона сприйнятлива до мудрості, вольова – потребує виховання мужності, для афективної (тої, що відчуває спрагу) – добром є помірність. Таким чином відбувається гармонізація душі, через що досягається основна мета людського буття – сходження до світу вічних ідей.

Сучасні дослідники порівнюють душу із саморозвивальною програмою, яка здатна пригнітити в собі чуттєве начало, підкорити його своєму «прагненню до чистого знання». Це стає засобом вивищення душі, її гармонізації.

Платонівський «Федон», що відобразив зрілу думку його автора, й історичне, і філософське, – і психологічний твір, що дозволяє уявити значущість людини у всіх образах. Головне, він відображає сподівання на безкінечну велич людських ідеалів. Платон пристрасно бажає бачити людське життя облаштованим, поза страждань і ворожнечі, прикрашене добродійною поведінкою людей і прагненням до істини.

Отже, етико-психологічні уявлення Платона, що містяться в зрілих працях, цікавлять від давніх часів людство (про життя і смерть, людське тіло, подальшу долю душі, врешті, про вище призначення людини). У діалозі «Федон» життєві питання розглядаються системно, відповідно до способу мислення того часу, якому властиві спосіб розуміння й опису явищ природи, що цей світ оточує, відображає світогляд близьких йому людей, що поділяли погляди й ідеали мислителя. У працях Платона представлено наріжний

принцип психології – вдосконалення людини. Показано, що основою добродетності в етико-психологічних уявленнях Платона є всі сторони людської душі. Людині необхідні ідеали як зразки поведінки, із якими вона себе ідентифікує. У гармонізації душі й сходженні до світу вічних ідей полягає сенс людського буття.

На сьогодні умовою для розвитку психологічної науки є синтез різнодисциплінарних знань про людину, й можливості її самовдосконалення, що може сприяти в майбутньому синтезу психологічного знання.

Список використаних джерел

1. Артеменко А. П. Топологія Я в мережевих структурах соціуму. Харків: Перша цифрова друкарня, 2013. 344 с.
2. Білодід В. Платонізм та аристотелізм як джерело відмінностей внутрішньої форми християнських традицій Західної Європи та Візантії доби Середньовіччя. *Multiversum. Philosophical almanac*. 2021. № 2.1. С. 111 – 139.
3. Бутирська Т. О., Дзвінчук Д. І. Основоположні особливості ідеї блага в державі. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 1 – 12.
4. Гайворонська Т. О. Феномен сновидінь і його місце в гносеології (історико-філософський аналіз). *Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 9-10 квітня 2020 р.) / редкол.: В.Л. Погребна, В.М. Попович, Н.В. Островська, Т.О. Серга та ін. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. С. 413 – 418.*
5. Котовська О. Феномен двовір'я у становленні української філософської традиції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Філософські науки. 2006. № 550. С. 101–107.
6. Лавринович Л. «Літо Господнє всередині нас»: вічне та проминальне в поезії К. Москальця. *Сучасні літературознавчі студії*. Київ: КНЛУ, 2018. Вип. 15. С. 115–122.
7. Мартич Р. В. Концепція живого у філософії Платона і Аристотеля: світоглядно-освітологічний аспект. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. № 3. С. 56-61.
8. Плавич В. П. Духовна основа природного самоконтролю суб'єкта. *Наукове пізнання: методологія та технології*. 2019. №1. С.99 – 109.
9. Платон. *Діалоги*. Харків: Фоліо, 2022. 183 с.
10. Попов В. Ю. Чотири навігації давньогрецького духу. *Філософські обрії*. 2012. № 27. С. 13 – 24.
11. Рядінська В. О., Карпушова О. В. Правові проблеми визначення добродетності як правової категорії в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2021. Вип. 65. С. 44 – 50.
12. Сватко Ю. І. *Методологічні засади європейського філософування в аспекті софійного синтезу*. URL:

<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5965e7a6-d3e2-4a5c-beff-002b957c2611/content>

13. Соломаха С. О. Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичного мистецтва та світової художньої культури: посібник. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 158 с.
14. Степанова О. А. Ретроспективний аналіз доброчесності в античній філософсько-педагогічній думці. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». 2005. № 40. С. 260 – 263.
15. Ткачук Б. В. Феномен пам'яті в ретроспективі античності. Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2019. № 60. С. 21 – 28.
16. Тихолаз А. Г. До проблеми історико-філософського впливу. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/baa146e2-0c04-48bd-a596-8af69fac56ee/content>
17. Цьома С. Святоотцівське вчення про душу. Труды Київської духовної академії. 2015. № 15. С. 162 – 178.
18. Чернишенко О. І., Соціально-педагогічна діяльність, холістична освіта сутність і властивості соціокультурної анімації. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 11: Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління. 2020. С. 80 – 88.

Виноградова Наталія Михайлівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Щербина Єлизавета Володимирівна — студентка 4 курсу, спеціальності 033 Філософія, соціально-гуманітарний факультет, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ВТІЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ І ФІЛОСОФСЬКИХ ІДЕЙ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ В ТВОРЧОСТІ ФРАНЦУЗЬКОГО ГУМАНІСТА ФРАНСУА РАБЛЕ (НА ТВОРІ «ГАРГАНТЮА І ПАНТАГРЮЕЛЬ»)

Історики філософії й педагогіки досить активно досліджували період Відродження. Назва нової епохи походить від французького слова Ренесанс (фр. Renaissance), що в перекладі означає “відродження”. Епоха пізнього середньовіччя ознаменувалася пробудженням (“відродженням”) інтересу до культурного спадку античних народів, висуненням ідеалу вільної, всебічно розвинутої особистості, повагою до людини, вірою в її сили та можливості. Саме в цей час у Європі зароджуються капіталістичні відносини. Франція також відчуває економічний і політичний підйом. Разом з бурхливим розвитком продуктивних сил, зародженням нових соціальних відносин сформувався попит

З М І С Т

<i>Борінштейн Євген Русланович</i>	5
ФІЛОСОФІЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ	
<i>Атаманюк Зоя Миколаївна</i>	7
ОСНОВИ ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ У ПОГЛЯДАХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	
<i>Андрєєва Ольга Станіславівна, Виноградова Наталія Михайлівна</i>	9
ВІДОБРАЖЕННЯ ДОЛІ ПРОСТОГО НАРОДУ В ХУДОЖНІХ ПОЛОТНАХ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	
<i>Барков Степан, Поплавська Тетяна Миколаївна</i>	18
ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ	
<i>Варшавська Ю. С., Петінова Оксана Борисівна</i>	21
СПІВВІДНОШЕННЯ ДУШІ І ТІЛА У ПЛАТОНА (НА ОСНОВІ «ФЕДОНА»)	
<i>Виноградова Наталія Михайлівна, Щербина Єлизавета Володимирівна</i>	28
ВТІЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ І ФІЛОСОФСЬКИХ ІДЕЙ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ В ТВОРЧОСТІ ФРАНЦУЗЬКОГО ГУМАНІСТА ФРАНСУА РАБЛЕ (НА ТВОРІ «ГАРГАНТЮА І ПАНТАГРЮЕЛЬ»)	
<i>Врайт Галина Яківна, Гавриш Ніколь</i>	34
ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ОСВІТІ	
<i>Гращенко Ніна Геннадіївна, Виноградова Наталія Михайлівна,</i>	37
СКАНДИНАВСЬКА МІФОЛОГІЯ У ЖИВОПИСІ	
<i>Даниленко Анастасія Володимирівна, Врайт Галина Яківна</i>	50
ВПЛИВ КУЛЬТУРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ НА ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЮ	
<i>Данильчук Крістіна Віталіївна, Виноградова Наталія Михайлівна</i>	54
НАРОДНЕ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ, ЯК МОГУТНІЙ СТИМУЛ СВОБОДНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	
<i>Dobrolyubska Yuliya Andriivna</i>	57
THE PHENOMENON OF MARGINALITY IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY SOCIAL SPACE	
<i>Йорж Руслан Анатолійович</i>	60
ЕВОЛЮЦІЯ ВЧЕННЯ ПРО ЦІННОСТІ	
<i>Кадієвська Ірина Аркадіївна</i>	62
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
<i>Козленко Павло Юхимович</i>	64